

Sự biến ảo của lụa

Sự biến ảo của lụa đó là ý tưởng - là tên gọi cuộc triển lãm cá nhân về tranh lụa của họa sĩ Phạm Thanh Liêm tại 16 Ngô Quyền - Hà Nội.

Họa sĩ Phạm Thanh Liêm là người tâm huyết và nhiều trăn trở với vẽ lụa cả trong sáng tác lẫn tìm kiếm “cấu tạo chất nền lụa vẽ”. Ông tâm sự: “Tôi vẽ lụa đến nay đã hơn 30 năm, có đến vài trăm bức, nhưng bao giờ đứng trước một tấm lụa vẽ tôi cũng thấy xúc động như mới vẽ lần đầu, bởi sự độc đáo ở chất nền lụa của từng bức tranh như một sự huyền bí, chính nó đã tạo nên sự hưng phấn và kích thích sự biến hoá của kỹ thuật - nghệ thuật và cảm xúc của mình”.

kỹ thuật - nghệ thuật và cảm xúc của mình”. đại phải xuất phát từ cái gốc - “cấu tạo chất nền lụa vẽ”. Không bằng lòng với chất lụa hiện có trên thị trường đã đưa ông trở về với quê hương “Quan Phố”, một làng nghề dệt lụa truyền thống ở huyện Duy Tiên, Hà Nam. Cùng với bà cô họ Phạm Thị Vụ quyết tâm cải tiến kỹ thuật dệt lụa vẽ. Ông đặt bà cô dệt cho hơn chục mét lụa vẽ. Lúc đầu khổ rộng chỉ 40cm, rồi 60 cm và sau này là khổ rộng hơn nữa. Với yêu cầu khi dệt chập - vẽ nhiều sợi tơ đơn nguyên thành một sợi dọc hay ngang nhằm phát huy tối đa “thớ” dọc, “ganh” ngang. Một nét đẹp đặc thù của tranh lụa, rất thuận lợi cho việc tạo hình, khoe được cái đẹp của nền lụa. Còn để tạo được độ thấm - nhoè - đánh - đậm - loang... Tất cả tùy thuộc vào kỹ thuật chọn kén, ươm tơ, hồ sợi và kỹ thuật dệt quyết định. Sự thành công đó đã đưa họa sĩ Phạm Thanh Liêm trở thành “người khai mở kỹ thuật dệt lụa vẽ”.

Tìm được “cấu tạo chất nền lụa vẽ”. Ứng ý với nhiều chất nền lụa vẽ khác nhau đã thực sự kích thích họa sĩ Phạm Thanh Liêm sáng tạo. ý tưởng: Sự biến ảo của lụa đã được hiện diện trong 50 tác phẩm mới sáng tác trong 2 năm qua (2003 - 2004). Đó chính là cảm hứng sáng tạo với mong muốn mở rộng đường biên nghệ thuật, từ cực nọ - “hiện thực”; mà đã từng định hình trong các tác phẩm của ông như: Xuống núi hiện lưu giữ trong Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam. Và ở các sưu tập cá nhân: Cô Tấm ở Pháp; Làng dừa Yên Sở ở ý; Tự vệ khu gang thép Thái Nguyên ở Cu Ba... và nhiều tác phẩm trong các sưu tập cá nhân trong nước; đến cực kia - “phi hiện thực” như các tác phẩm ông mới sáng tác. Với mong muốn mở rộng, tìm kiếm, thử nghiệm tiềm năng tạo hình - biểu hiện đa chiều của chất nền lụa vẽ, đủ sức chuyển tải những sắc thái tình cảm, những đề tài muôn màu, muôn vẻ trong đời sống công nghiệp hoá, hiện đại hoá của đất nước đặt ra. Cả “chất thơ mờ ảo” lẫn chất “biểu hiện quảng hoạt”.

Vẫn là những thủ pháp đặc thù của nghệ thuật vẽ lụa: Vẽ khô - vẽ ướt;

đi mảng - đi nét; độ nhoè - độ đánh; chồng màu - hút màu... Song được vẽ trên “cấu tạo chất nền lụa vẽ” do mình tạo nên sẽ hứng khởi hơn, thoải mái hơn, hiệu quả của các thủ pháp, kỹ thuật sẽ đa chiều hơn trong việc phô diễn vẻ đẹp đặc thù “thớ” dọc - “ganh” ngang và tìm kiếm được những hình thức biểu đạt mới trong từng tác phẩm, ít ra tránh được cảm giác vẽ trên giấy một khi không khéo xử lý kỹ thuật trên các tấm lụa mặc: Mịn, mỏng; bởi “thớ” dọc - “ganh” ngang khó hẳn, nổi làm mất đi vẻ đẹp đặc thù của tranh lụa.

Trong 50 tác phẩm mới sáng tác của họa sĩ Phạm Thanh Liêm gần đây là 50 cung bậc thể hiện đầy sự biến ảo về xúc cảm thẩm mỹ, về hình nét, về màu sắc, về đậm nhạt, về nhịp điệu, về bút pháp... Tất nhiên cảm hứng sáng tạo của ông vẫn khơi nguồn từ hiện thực. Có chăng hình thức nghệ thuật trong tác phẩm thuộc “kênh” tạo hình của chủ nghĩa hiện đại, đúng hơn, biết khai thác các yếu tố tạo hình của các xu hướng nghệ thuật: Lập thể, ấn tượng, ấn dụ, Tượng trưng, Siêu thực, Biểu hiện trừu tượng và Trừu tượng, kết hợp hài hòa với các yếu tố tạo hình truyền thống. Có tác phẩm nổi trội yếu tố tạo hình mảng: đánh, đậm mà vẫn khoe được “thớ” dọc - “ganh” ngang và chất nhung mịn của lụa. Có tác phẩm lại thiên về nét, độ loang, nhoè trong trẻo. Có tác phẩm chỉ là một yếu tố tạo hình chỉ đạo của một xu hướng nghệ thuật. Có tác phẩm sử dụng đồng bộ nhiều yếu tố tạo hình của vài ba xu hướng nghệ thuật... Tất cả cho thấy tiềm năng tạo hình - biểu hiện của nền lụa vẽ được dệt thủ công từ tơ tằm khá đa chiều, rộng mở.

Do am hiểu tường tận kỹ thuật, kết cấu của nền lụa, nghệ thuật vẽ tranh lụa của họa sĩ Phạm Thanh Liêm đã đột phá sang một hướng mới, một phong cách nghệ thuật mới - một chất liệu lụa vẽ - một khuôn khổ hình vuông khác với khuôn khổ truyền thống chữ nhật - một đường biên nghệ thuật vẽ lụa cực kỳ rộng: Từ cực nọ - “hiện thực”; đến cực kia - “thoát thực”.

(Báo Văn nghệ)